

Izvorni znanstveni članak

UDK 379.81-053.67-057.874(497.5-11)
316.723-053.67-057.874(497.5-11)
316.62-053.67-057.874(497.5-11)

Primljen 1. 10. 2004.

Prihvaćen 5. 11. 2004.

Stilovi slobodnog vremena srednjoškolaca Slavonije i Baranje

Vesnica Mlinarević

Visoka učiteljska škola Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku

Sažetak

Rad se bavi sadržajnom dimenzijom provođenja slobodnog vremena srednjoškolaca koja određuje njihov prepoznatljiv životni stil. Stilovi slobodnog vremena srednjoškolaca rasvjetljavaju načine ponašanja i njihove životne orijentacije, ali i specifičnost društvenog konteksta u kojem odrastaju. Uporište je u istraživanjima koja pokazuju da aktivno i smisleno provođenje slobodnog vremena pridonosi razvoju ličnosti. S obzirom na to da slobodno vrijeme uz funkciju samorealizacije, odmora i rekreacije ima i obrazovnu važnost, u ovome mu se radu pristupa s pedagoškog aspekta.

Cilj istraživanja jest utvrđivanje pojavnosti različitih stilova na osnovi sadržaja koje srednjoškolci preferiraju u svom slobodnovremenskom prostoru. Egzaktni rezultati istraživanja pokazuju da slobodno vrijeme srednjoškolaca Slavonije i Baranje nije jedinstven i pedagoški osmišljeni prostor. Srednjoškolci preferiraju različite stilove slobodnog vremena: elitni, hedonistički, sportsko-rekreativni i tradicionalno-(ne)konvencionalni. Slavonski srednjoškolci nisu nespecifični i neprepoznatljivi, iskazuju kulturu slobodnog vremena elitnim, sportsko-rekreativnim i tradicionalno-(ne)konvencionalnim stilom. Možemo ih podijeliti na moderne i one koji su tradicionalno orijentirani ili one koji su utopljeni u konzumizam i hedonizam u hedonističkom stilu.

Ključne riječi: slobodno vrijeme, odgoj za slobodno vrijeme, motivacija, ponašanja mladih, aktivnosti slobodnog vremena, životni stilovi mladih, kultura provođenja slobodnog vremena

Summary

FREE TIME STYLES OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN SLAVONIA AND BARANJA

Vesnica Mlinarević

Teaching College

J. J. Strossmayer University, Osijek, Croatia

This article deals with the contents dimension of high school students' free time which defines their recognizable life-style. The styles of high school student's free time throw light not only on their behaviours and life orientations, but also on the specificity of the social context in which they are growing up. The point of reference is found in studies showing that active and meaningful spending of free time contributes to the personality development. As the free time serves not only the purpose of self-actualization, rest and recreation but is also important for education, in this article we consider it from the pedagogical point of view.

The aim of this study was to establish the appearance of different styles on the bases of contents that high school students prefer in their free-time space. The results of the investigation show that the free time of high school students from Slavonija and Baranja is not an integral and pedagogically organized space. High school students prefer free-time styles: elite, hedonistic, sportive/recreational and traditional-(non)conventional. Slavonian high-school students are neither non-specific nor unrecognizable; they express their free time culture by elite, recreational, and traditional-(non)conventional styles. We can divide them on those who are modern, those who are traditionally oriented and those who are drowned in consumerism and hedonism in the hedonistic style.

Key words: free time, education for free time, motivation, behaviours of young people, free time activities, lifestyles of the young, free time culture

Uvod

Slobodno vrijeme jest onaj segment ljudskog življenja u kojem se čovjek ponajprije prepoznaje kao individuum sa svim svojim osobitostima, interesima, motivima... To je ono vrijeme u kojem čovjeka prepoznajemo kao *homo universalisa*, *homo ludensa* i *homo autocreatora* (Shaff, 1989). Upravo je stoga slobodno vrijeme predmet interesa većine znanstvenih disciplina kojima je u središtu interesa čovjek.

Slobodno vrijeme je prostor i mogućnost interakcije u procesima individualizacije, socijalizacije i inkulturacije, dakle prostor samoaktualizacije i ostvarenja osobnosti (Previšić, 2000). Terminom „samoaktualizacije” označava se stupanj osobne emancipacije, osobnih postignuća i zadovoljstva osobnog stvaranja. „Slobodno vrijeme je jedna od determinanti razvoja, ono ne djeluje u cijelosti samostalno i stoga se iskazuje dvojako: kao prostor u kojemu se prelamaju interakcije bića u nastanku i njegove okoline; i, kao prostor za samosvojni razvitak i samoostvarenje” (Bašić i dr., 1993, 132). To je za pojedinca prostor „intime” u kojem on istražuje vlastite potencijale i/ili u kojem „nadoknađuje” sve ono što je prema njegovoj subjektivnoj i/ili objektivnoj prosudbi bilo nužno ostvariti da bi se u potpunosti osjećao cjelovitim i kompetentnim (Arbunić, 2002, 32).

Razvijanje kulture provođenja slobodnog vremena, pozitivnog stava prema tome, aktivnog sudjelovanja i djelovanja, u današnjoj poplavi mnogobrojnih ponuda i poticaja, ključno je pitanje njegova svekolikoga odgojnog djelovanja, naglašava (Previšić, 2000), te dodaje da su mladi ugroženi negativnim utjecajima upravo u slobodnom vremenu. Odgojni utjecaj svakako počinje u obi-

telji gdje se događaju prvi odgojni procesi. Tu se usvajaju sustavi različitih vrijednosti, personalizacije, socijalizacije ličnosti i međusobnog utjecaja članova na usvajanje stilova i načine življenja. Pedagoški interes za slobodno vrijeme dolazi od potrebe odgoja za aktivno korištenje slobodnog vremena koje obogaćuje i razvija osobnost te pretpostavlja vrijeme ispunjenja kreativnim djelovanjem i aktivnostima na osobnom razvoju i usavršavanju.

Za objašnjenje slobodnog vremena mladih važno je odrediti pojmove motivacije, ponašanja i životne stilove mladih. Ponašanje je svaka ona djelatnost pojedinca koja se bilježi kao njegov odnos ili reakcija na svijet oko sebe – bilo kao manifestna ili latentna djelatnost, bilo kao stanje duha; ljudi se kao smisljena bića ponašaju (djeluju) i onda kada ni na koji način, ni manifestno ni latentno, ne iskazuju vlastito participiranje u svijetu koji ih okružuje. Iz izrečenog je jasno da bismo učenje stoga mogli definirati kao „proces relativno trajnih promjena pojedinca nastalih tijekom obnavljanja novih aktivnosti, a koje se očituju u njegovu izmijenjenome načinu ponašanja” (Lacković-Grgin, 2000). Pastuović (1997) naglašava kako motivacija ovisi o pojedinčevoj procjeni vjerojatnosti da će njegova aktivnost proizvesti poželjni učinak i o njegovoj procjeni vjerojatnosti ovisi hoće li za ostvareni učinak biti nagrađen određenom nagradom.

Slobodno vrijeme mladih veliki je vremenski prostor. Svojom životnošću, sadržajima i oblicima, primjenjiv je i interpoliran u život mladih. Ako je nedovoljno osmišljen i vođen, prostor slobodnog vremena može postati negativan. Stoga je važno pomaganje mladima u organizaciji i strukturiranju slobodnog vremena, kao i uključivanje mla-